

İNSONI HƏXON BARƏDƏ UMUMİYƏ BƏYONNOMƏ

Tərcüməkə: Allahverdi BAYRAMI,

Redaktəkə: Ataxan ƏBİLƏV

09.12.11

Preambula

Bə insoni avlodon həmməy xasbıə ləyoğətə fikfamon iyan çəvon bərobərbıə, yəndıku conıbə həxon zıne – ozodəti, ədoləti iyan sulhbeyəti əsosinə şərtbe bə nəzə seədə;

Bə insoni həxon beitonəti iyan nifrət kardeəti bəşəriyyəti bə dəhşətvardə barbarizmi səbəb be, həmçinin bə sıxankarde, etiqaɖbaste ozodəti malikbıə, tarsiku, ehtijociku ozodbıə dınyo ofəyemonəti ɖı bəşəriyyəti ən ali piyəybe bə nəzə seədə;

İnsoni bə zılmi-istibdodi vəynə bənə oxonə vasitə bə ցıyom eşte məcbur nıbe təmin kayro insoni həxon de ցanuni hukuməti dasti mıɖafıə karde zəruribe bə nəzə seədə;

Xəlğon arədə mehribanə munasibəton oko dastək doy vacibəti bə nəzə seədə;

İbıə Milləton xalqon İbıə Milləton Təşkilati (İMT) Nizomnomədə bə əsosinə insoni həxon, bə insoni şəxsiyyəti ləyoğəti iyan ցıyməti, merdon–jenon həxon bərobərəti bovə kay təsɖığ karde, həmçinin həniyən hevujə ozodəti şəraitədə bə sosialə tərəğği nailbe iyan bo jimoni şəraitı ɖokbeyo koməq karde bə qətm doə be bə nəzə seədə;

Uzvbıə devləton de İMT həmkoəti şəraitədə bə insoni həxon iyan əsosinə ozodətiyon bəməl vardero koməqəti karde bəştə ehɖə peqəteəti bə nəzə seədə;

İn həxon iyan ozodətiyon tam dərk kardeyo həmonə ehɖəpeqəteyon bə vıɖə rosniye yolə əhəmiyyət kəsɖ kardeəti bə nəzə seədəy;

İMT Penə Məclis

bəyon kardədə İnsoni Həxon barədə Umumiyyə Bəyonnomə qələy vəzifə təki, əçəyən bə vıɖə rəse qorə bəpe həmmə milləton iyan devləton joğə cəhd bıən ki, har kəs iyan cəmiyyəti har qılə orqan in Bəyonnomə ıstə dastədə rəhbər qəte əsosdə maarıfvonəti ya de tədrisə roy bə in həxon iyan ozodətiyon hurmətkarde iyan əvoni təmin kayro dastək be bızno, milli iyan beynəlxalqə səviyyədə de tərəqqipərvərə tədbiron roy həm İMT uzvbıə xəlğon, həməən çəvon yuristiksiyə jiyobıə əraziyonədə jiye xəlğon arədə həmməyəvo iyan effektiv zınə bibu.

Maddə 1

Həmmə insonon bəştə ləyoğəti iyan həxonro ozod iyan bərobər movardə bedən. Çəvon suur iyan vicdon hese, əve ki, deyəndı munasibətədə bənə bıvə rəftor kardəninin.

Maddə 2

Har qılə şəxs ıstə irqi, pusti ranqi, cinsi, zıvoni, dini iyan co əğıɖə, milli ya sosial səvoni, əmlakə, sosialə movqe iyan co vəziyyətiku bəşkrə nıbə in Bəyonnomədə elon kardə bıə həmmə həxon iyan ozodətiyon malik bənine.

Çmiku ziɖə, ɖı həminə şəxsi mənsubbıə məmləkəti ya ərazi, ɖı ərazi mıstəğıləti, ցəyyuməti jiyobe, ıstənıdarənıbə be ya suverenəti har cürə şiklədə məhdud beku bəşkrə nıbə, siyasiyə, huğugıyə iyan beynəlxalğə statusiku bə nav omə co–səçınətiyon barde əbini.

Maddə 3

Har şəxsi bo jiye, bo ozodəti iyan şəxsi dastnıjənəti həxiş hese.

Maddə 4

Hiç kəs bənə kolə (nokə) ya şıkrə vəziyyətədə oğəte əbini; ցuldorəti iyan ցulə hırıyemon həmməy formədə ցədəğən kardə bedə.

Maddə 5

Hiç kəs bə əzobi, ya ցəddorə, çəy ləyoğəti bə ji vardə ցeyri–insonə munasibəton, bə cəzoon məruz nibənine.

Maddə 6

Har qılə şəxs konco bedə bibu ıstə həxe subyektəti zıneyəti həxiş heste .

Maddə 7

Həmmə insonon ցanuni vədə bərobərin iyan qanuni tərəfikü bərobər şiklədə ıstəni mıɖafıə həxjon hestışone. Həmmə insonon in Bəyonnomə dəcvoniyə har cürə co–vıjnıyətıonku, bə jələvonə co–vıjnıyətıon har cürə cəhdiku bərobər şiklədə mıɖafıə həxjon hestışone.

Maddə 8

Har qılə şəxsi Konstitusiyə ya ցanuni bəy doə həxon dəcvoniyə vaxtədə səlohiyətinə milliyyə məhkəmon tərəfikü ıstə həxon mıɖafıə karde həxiş heste.

Maddə 9

Hiç kəs iştənbəsə bə həbs, bo qəte ya bə kuçovnə məruz mande əzini.

Maddə 10

Har qılə şəxsi çəy həx iyan vəzləfon təyin kardeyo iyan bəyo handə bə cinoyətə ittihomon əsosin be mıyyəyən kardeyo, bəçəy koy mıstəğılə, bitərəfə məhkəmədə tam bərobarəti əsasədə, de oşkoəti iyan çı ədoləti həmməy tələbon çəş karde şəraitədə diyə kay həxiş heste.

Maddə 11

Cinayət kardeədə ittihombıə har qılə şəxs tovə çəy qıno bəçəy mıdafiəyo həmmə imkonon təminbıə oja məhkəmə istintağədə de ǵanuniyə ro sıbut be, beqıno hisobbe həxiş heste.

Hiç qılə şəxs de milliyə ǵanundoəti iyan de beynəlxalǵə həxon əsosi bino be vaxt cinoyət hesab nıbə hərəkət iyan behərəkəton qorə cinoyətədə ittihom be əzini. Həmçinin bəy cinoyəti kardə vaxtədə tətbiğ bey zinə cəzoku qonə cəzo tətbiğ bey əzini.

Maddə 12

Hiç qılə şəxs bə şəxsiyə, xeyzonə mıdaxilə, kə-bə ənəqıniyəti, bəyəndı məktub nıvıšte nınəkiliyəti, bəştə şərəfi iyan nufuzi iştənbəsə ǵəsdi məruz be əzini. Har kəsi bə joǵo mıdaxilə iyan ǵəsdi çı ǵanuni tərəfikü mıdafiə bey həxiş heste.

Maddə 13

Har qılə şəxsi har qılə məmləkəti hududədə sərbəst hərəkət karde iyan jimonə vırə səçınıye həxiş heste.

Har kəsi iştən olkən daxil be şərti har qılə məmləkət tərək karde iyan bəştə olkə oqarde həxiş heste.

Maddə 14

Har qılə şəxsi təqibiku co məmləkətdə boştəno pənohqo nəve, həmçinin çı pənohqoədə istifadə karde həxiş heste.

Çı həxədə həǵıǵəton bə ǵeyri-siyasiyə cinayəton ro doədə, ya bə İMT-i məǵsədon iyan prinsipən zidd hərəkətonku bə nav omə təǵibon vaxti istifadə karde əbini.

Maddə 15

Har qılə şəxsi vətəndoşəti həxiş heste.

Hiç kəs iştənbəsə vətəndoşətiku, iyan vətəndoşəti dəqışkarde həxeku məhrum karde əbini.

Maddə 16

Bə pərəsəmonə sini rəsə merdon iyan jenon irqiyə, milliyə, diniyə əloməton qorə hiç qılə məhdudiyyət nıbəy bə nikah daxilbe iyan kəxıvandbe həx hıstəşone. Əvon bə nikah daxil beədə, nikahi mıddətədə ya çəy dəcvonə vaxtədə çı eyni həxonku istifadə kardədən.

Nikah bə nikahi daxil bə har dıqlə tərəf ozodə iyan tam rozi beədə dəbastə bedə.

Xeyzon çı cəmiyyəti təbiə iyan sərqrupə vahide, çəy çı cəmiyyəti iyan devləti tərəfikü mıdafiəbey həxiş heste.

Maddə 17

Har qılə şəxsi həm colinə, həmən de co kəson bə ico mülkiyyət xıvandbey həxiş heste.

Hiç kəsi iştənbəsə çı mülkiyyətə məhrum karde əbini.

Maddə 18

Har qılə şəxsi fikir, vicdon iyan din ozodəti həxiş heste. Bı həxe iştə dini iyan etiğati dəqış karde ozodəti, bəştə dini iyan bovə kardəyon təhsil, divo kay, dini iyan ritualə ayınən icro kay vaxti colinə, ya de cəkəson bə ico, oşko ya fərdi şikilədə etiğad kay daxile.

Maddə 19

Har qılə şəxsi əǵıdə iyan əy sərbəst ifadə karde ozodətiş heste; bı həxe be manə bə əǵıdə malikbe iyan informasiyon ya ideyaon devləti sərhədiku bə şıkrə nıbə de dılıpiyə vasitəon nəve, ya bə dast varde, pevilo kay ozodəti daxile.

Maddə 20

Har qılə şəxsi bə dinc yığıncaǵon iyan assosiasiyon ozodəti həxiş heste.

Hiç kəsi bə konsə qılə assosiasiya uzvəti məcbur karde əbini.

Maddə 21

Har qılə şəxsi devləti idarə kardeədə ya bilavasitə, ya ozodə şikilədə vıjniyəbıə numayəndon vasitə iştirak kay həxiş heste.

Har qılə şəxsi ıstə olkədə devləti idaronədə xıdmət kardeyo bə bərobər imkoni həxiş heste.

Xəlği iradə çı iqtidara hakimiyyəti əsas bənine; In iradə ıstəni de nunəkilə sədodoymonə roy, umumiyyə iyan bərobərə vıjoniyyə həxe, ya sədodoymonə ozodəti təmin bıka de co eynimənəynə forməyon dəvoniyyə bıa mıtəmadi iyan soxtə nıkarde monə vıjınon nişo doənine.

Maddə 22

Har qılə şəxsi çı cəmiyyəti uzv təki sosialə mıdafiəş bənine iyan de milliyə ya beynəlxəlğə həmkəoti roon, har devləti soxtemoni iyan pesurson dairədə çəy ləyoğəti mıdafiə iyan şəxsiyyəti ozodə ovciyo iqtisadiyyə, sosialə iyan mədəniyyə sahədə həxonış heste.

Maddə 23

Har qılə şəxsi de zəhməti dastko bey, sərbəstə koy vıra səçın karde, ədolətinə iyan çokə ko şəraiti bey, iyan bekoəti ku mıdafiə bey həxiş heste.

Har qılə şəxsi hiç qılə co-vıjniyyəti nıbiə bo i curə koy i curə zəhməthəx səy həxiş heste.

Har kobıkə şəxsi bəştə koy qorə lozim beədə de co sosialə mıdafiə vasiton təmom bıa, çəy ıstəni iyan xeyzoni loyiğinə quzoroni təminbıkə ədalətinə iyan qənoətbəxşə maaş səy həxiş heste.

Har qılə şəxsi həmkaron ittifoğ soxtə iyan ıstə sosialə marağon mıdafiə kardeyo bə həmkaron ittifağı uzvbey həxiş heste.

Maddə 24

Har qılə şəxsi istirohət, iyan asudə vaxt, həmçinin koyə ruji bəağılınıştə hudud, iyan maaş doə bıa mıtəmadiyyə məzuniyyəti həxiş heste.

Maddə 25

Har qılə şəxsi ıstəni iyan xeyzoni səhhəti iyan rifahi təmin kardeyo lozimbiə hardemon, takanemon, tibbiyyə xıdmət, iyan lozimi sosialə təminatən daxilbiə jimonə səviyyə iyan bekorəti, noxəşəti, əliləti, vevə mandəti, pibeyəti, iyan çı şəxsi ıstəniku bə şıkrənibə səbəbonku jimonə vasitəon qın kardeədə bə təminatı həxiş heste.

Moəti iyan hırdənəti bə məxsusiyyə geydi iyan koməq səy həxiş heste. Nikohi səkiştədə, ya nikohiku bəkəno movardəbiə hırdənən i curə sosialə mıdafiəku istifadə kardəninin.

Maddə 26

Har qılə şəxsi təhsil səy həxiş heste. Kami ibtidai iyan umumiyyə təhsil bepul bənine. İbtidaiyyə təhsil icbari bənine. Har kəsi bo texnikiyyə iyan pişə təhsili səyo imkanı bənine. Ali təhsilən de har kəsi gəbiliyyəti bə həmməy i curə dərəcədə miyəssər bənine.

Təhsil – bo insoni şəxsiyyəti tam inkişafıyo iyan bə insoni həxon iyan bə əsasinə ozodəti hurməti zyod kardeyo səbəro kardə bənine. Təhsil xəlğon irqi iyan diniyyə qrupon arədə, iyəndi dərəsemon, duruminəti iyan dustəti mehkəm kardeyo iyan İbiə Milləton sulhi oğəte sahədə fəaliyyət nişo doyo koməq kardənine.

Valideynon boştə hırdəsininə əğılın təhsili novi səçın kardeədə sərbəstin.

Maddə 27

Har qılə şəxsi cəmiyyəti mədəniyyə jimonədə ıstirok karde, hınəsənəti ku həzz səy, elmiyyə tərəğğiyədə ıstirak karde iyan çəy foydəku istifadə karde həxiş heste.

Har qılə şəxsi müəllif bə elmiyyə, ədəbiyyə iyan hınəsənətə əsəron səkiştədə bə məydon beşə maddiyyə iyan mənəviyyə mənafeyon noğə doyo həxiş heste.

Maddə 28

Har qılə şəxsi bın Bəyonnomədə əks bıa həx iyan ozodəti tam təminbiə sosialə iyan beynəlxəlğə rəçini həxiş heste.

Maddə 29

Har qılə şəxsi əncəx çəy ozod iyan tam inkişafış mümkünbiə cəmiyyəti vadə vəzifonış heste.

İstə həx iyan ozodəti bə əməl vardeədə har qılə şəxs əncəx bə jələvonə məhdudiyəton məruz mande bəzine ki, əvon çı gənuni tərəfi ku çı co kəson həx iyan ozodəti zinə iyan bəvon hurmət bə təminatı ku, iyan demokratikə cəmiyyəti əxlaqiyyə, ictimaiyyə, asayışə iyan umumiyyə rifahə tələbon bə vıra rosne məğsədi təmin kardəy ku bə nav bo.

In həx iyan ozodəti bə əməl varde bə İMT məğsəd iyan prinsipon zidd nibənine.

Maddə 30

In Bəyonnomədə hiççi bə konsə qılə devləti, bə şəxson qrupi, iyan bə co-co şəxson Bəyonnomədə elanbiə həx iyan ozodəti məhv kardeyo səbərobıə de har qılə fəaliyyəti dastko be, ya konsə qılə joğə hərəkəti bə əməl varde həx doyo təkinə təfsir karde əbini.